

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Αθήνα, 17-05-2024

Α.Π.: 514

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών
Γενική Γραμματεία Χρηματοπιστωτικού Τομέα
και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους
Διεύθυνση Χρηματοοικονομικής Πολιτικής
Υπόψη: κας Ε. Παναγιωτοπούλου, Προϊσταμένης της Διεύθυνσης
Τμήμα Γ'

Θέμα: «Η με αριθ. 4638/9.5.2024 ερώτηση»

του Βουλευτή Αρκαδίας του ΠΑΣΟΚ - Κίνημα Αλλαγής και

Ε' Αντιπροέδρου της Βουλής των Ελλήνων, κ. Οδυσσέα Κωνσταντινόπουλου

Σε απάντηση του με Α.Π.: 65159 ΕΞ 2024/ΥΠΟΙΚ 10/05/2024 εγγράφου σας, με το οποίο μας διαβιβάσατε την εν θέματι Ερώτηση, σας γνωρίζουμε τα κάτωθι:

- Προτίθεστε να λάβετε επιτέλους δραστικές πρωτοβουλίες για να μην είναι η Ελλάδα πρωταθλήτρια στη διαφορά επιτοκίων χορηγήσεων και επιτοκίων καταθέσεων ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης, τη στιγμή μάλιστα που η διαφορά αυτή βαίνει αυξανόμενη;**

Η αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ από τον Ιούλιο του 2022 σωρευτικά κατά 450 μονάδες βάσης επηρέασε σταδιακά τα εγχώρια τραπεζικά επιτόκια. Το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκε κατά 320 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 6,3%, Ιούνιος 2022: 3,1%), αντανakλώντας τη σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ και το γεγονός ότι τα περισσότερα από τα δάνεια αυτά έχουν συναφθεί με κυμαινόμενο επιτόκιο, άμεσα συνδεδεμένο με κάποιο επιτόκιο αναφοράς. Η αύξηση αυτή ήταν λιγότερο αισθητή στα δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ατομικές επιχειρήσεις το μέσο επιτόκιο των οποίων αυξήθηκε κατά 237 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 7,2%, Ιούνιος 2022: 4,8%). Η αντίστοιχη αύξηση στα υφιστάμενα δάνεια προς νοικοκυριά για την ίδια περίοδο ήταν 230 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 6,2%, Ιούνιος 2022: 3,9%).

Για τα στεγαστικά δάνεια αυτό οφείλεται εν μέρει στα οικειοθελή προγράμματα ανταμοιβής των τραπεζών για συνεπείς δανειολήπτες στεγαστικών δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο. Τα προγράμματα αυτά εφαρμόστηκαν από τον Μάιο του 2023 και προέβλεπαν τη διατήρηση του επιτοκίου αναφοράς που ίσχυε την 31.3.2023 μειωμένου κατά 20 μονάδες βάσης για 12 μήνες, προστατεύοντας τους δανειολήπτες από τις μεταγενέστερες αυξήσεις των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ. Μάλιστα, τα προγράμματα αυτά ανανεώθηκαν με πρόσφατες ανακοινώσεις των τραπεζών για επιπλέον 12 μήνες με αποτέλεσμα 95 μονάδες βάσης από τη συνολική αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ να έχει απορροφηθεί για τους δανειολήπτες αυτούς από τις τράπεζες.

Κατά συνέπεια, οι ελληνικές τράπεζες μετακύλησαν μέρος μόνο της αύξησης των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ στους δανειολήπτες. Αντίστοιχα συμπεράσματα εξάγονται από την μελέτη των επιτοκίων για τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά, ενώ επισημαίνεται ότι σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, η άνοδος των ονομαστικών επιτοκίων δανεισμού στην Ελλάδα ήταν ηπιότερη τόσο για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις όσο και για τα νοικοκυριά.

Επιπροσθέτως, οι όροι δανεισμού των επιχειρήσεων ήταν στην πραγματικότητα ευνοϊκότεροι σε σύγκριση με ό,τι αποτυπώνεται στη στατιστική σειρά των τραπεζικών επιτοκίων, λόγω της προσφοράς χαμηλότοκων δανείων μέσω των χρηματοδοτικών εργαλείων του Ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας (ΕΑΤ), καθώς και των δανείων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Όσον αφορά τα επιτόκια καταθέσεων, το μέσο επιτόκιο στις υφιστάμενες καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς (repas) αυξήθηκε μόνο κατά 51 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 0,54%, Ιούνιος 2022: 0,03%). Η αύξηση ήταν μεγαλύτερη στις καταθέσεις προθεσμίας. Ειδικότερα, το μέσο επιτόκιο των καταθέσεων με συμφωνημένη διάρκεια έως δύο έτη από νοικοκυριά αυξήθηκε κατά 171 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 1,80%, Ιούνιος 2022: 0,08%). Το αντίστοιχο επιτόκιο των καταθέσεων από επιχειρήσεις αυξήθηκε κατά 291 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 3,02%, Ιούνιος 2022: 0,11%). Ωστόσο, η αύξηση των επιτοκίων στις υφιστάμενες καταθέσεις όψεως των επιχειρήσεων ήταν πολύ μικρότερη (μόλις 17 μονάδες βάσης, Μάρτιος 2024: 0,17%, Ιούνιος 2022: 0,00%), ενώ το επιτόκιο των υφιστάμενων καταθέσεων ταμειυτηρίου των νοικοκυριών παρέμεινε αμετάβλητο στο 0,03%. Η διατήρηση των επιτοκίων καταθέσεων όψεως και ταμειυτηρίου (δηλαδή καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας) σε χαμηλό επίπεδο, σε συνδυασμό με τη μεγάλη συμμετοχή τους στο συνολικό υπόλοιπο των καταθέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων (74% τον Μάρτιο του 2024) εξηγεί σε μεγάλο βαθμό τη μικρή σχετικά αύξηση στο μέσο επιτόκιο στις υφιστάμενες καταθέσεις. Αξίζει να επισημανθεί ότι παρά την αύξηση των επιτοκίων των καταθέσεων προθεσμίας, το μερίδιό τους στο σύνολο των καταθέσεων αυξήθηκε μόνο κατά 845 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 26%, Ιούνιος 2022: 18%). Η περιορισμένη στροφή των ελληνικών νοικοκυριών στις προθεσμιακές καταθέσεις αντανακλά την προτίμησή τους για άμεση πρόσβαση στις καταθέσεις τους και ευρύτερα την επιφυλακτικότητά τους στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών αποταμίευσης (π.χ. Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου, αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων και αμοιβαία κεφάλαια προκαθορισμένης λήξης). Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αυξημένη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών (π.χ. λόγος δανείων προς καταθέσεις 59% στην Ελλάδα, σε σύγκριση με 94% για το μέσο όρο των τραπεζών της ζώνης του ευρώ τον Δεκέμβριο του 2023), μειώνει την πίεση για αύξηση των αποδόσεων των προθεσμιακών καταθέσεων.

Οι παραπάνω μεταβολές των επιτοκίων συντέιναν στην αύξηση της διαφοράς του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων κατά 233 μονάδες βάσης (Μάρτιος 2024: 5,78%, Ιούνιος 2022: 3,45%).

2. Θεωρείτε οικονομικά τεκμηριωμένο έσοδα από προμήθειες των συστημικών τραπεζών το 2023 άγγιξαν τα 1,8 δις. ευρώ αυξημένα κατά 30% σε σχέση με το 2022, τη στιγμή που ο πληθωρισμός το 2023 έτρεξε με 3,5%;

Τα καθαρά έσοδα από προμήθειες των ελληνικών τραπεζών παρουσιάζουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια η οποία κατά κύριο λόγο δεν συνδέεται με την πορεία του πληθωρισμού, αλλά με αύξηση του όγκου των συναλλαγών. Το 2023 διαμορφώθηκαν σε 1,8 δισεκ. ευρώ σε ενοποιημένη βάση παρουσιάζοντας αύξηση κατά 8,3% σε σύγκριση με το 2022, με θετική συμβολή των εσόδων από τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, την έκδοση χρηματοοικονομικών εγγυήσεων και των πράξεων πληρωμών, τα οποία αντιστάθμισαν τη μείωση των εσόδων από τις εκταμιεύσεις νέων δανείων και των εσόδων από τίτλους. Αύξηση κατά 13,2% είχε παρατηρηθεί το 2022.

Τα καθαρά έσοδα από προμήθειες ως ποσοστό του ενεργητικού έχουν αυξηθεί το 2023 σε 0,56% από 0,46% το 2021, αν και εξακολουθούν να υπολείπονται από τον μέσο όρο των τραπεζικών ομίλων στη ζώνη του ευρώ (0,61% το 2023). Η τάση αυτή αντανakλά την προσπάθεια των τραπεζών να διαφοροποιήσουν τις πηγές εσόδων τους και να ενισχύσουν τα επαναλαμβανόμενα έσοδα που δεν επηρεάζονται από την πορεία των βασικών επιτοκίων.

Αξίζει να επισημανθεί ότι τα καθαρά έσοδα τόκων των ελληνικών τραπεζικών ομίλων αποτελούν μικρότερο μερίδιο των συνολικών λειτουργικών εσόδων τους (16,3% το 2023) σε σύγκριση με το μέσο όρο των τραπεζικών ομίλων στη ζώνη του ευρώ (28% το 2023).

2.1 Προτίθεστε να λάβετε πρωτοβουλίες ώστε να τεθούν ανώτατα όρια προμηθειών, στοχευμένα σε διάφορες κατηγορίες, πέρα από το όριο που θεσπίσατε για την προμήθεια εκκαθάρισης σε συναλλαγές έως 10 ευρώ στη λεγόμενη «μικρή λιανική»;

Η Τράπεζα της Ελλάδος δεν υπεισέρχεται σε θέματα ύψους χρεώσεων και προμηθειών των ιδρυμάτων που εποπτεύει καθώς δεν έχει σχετική αρμοδιότητα. Η αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος αφορά τη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των εποπτευόμενων από αυτή ιδρυμάτων και για τον σκοπό αυτό έχει θεσπίσει κανόνες ενημέρωσης των συναλλασσομένων (ΠΔ/ΤΕ 2501/2002, όπως ισχύει), σύμφωνα με τους οποίους, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να ανακοινώνουν το ύψος των προμηθειών και λοιπών εξόδων για τις πάσης φύσεως υπηρεσίες προς τους συναλλασσόμενους.

2.2 Προτίθεστε να παρέμβετε ώστε να υλοποιηθεί η μη εκπληρωθείσα υποχρέωση της Τράπεζας της Ελλάδος να δημιουργήσει παρατηρητήριο τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών προμηθειών, βάσει ευρωπαϊκού πλαισίου που έχει ενσωματωθεί εδώ και 7 χρόνια (ν. 4465/2017) και γιατί δεν απαντήσατε στο σχετικό υποερώτημα που σας έθεσα με την 3537/1/3/2024 Ερώτηση & ΑΚΕ μου;

Η Τράπεζα της Ελλάδος με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 215/2/03.02.2023 έχει θεσπίσει Κατάλογο των πλέον αντιπροσωπευτικών υπηρεσιών που συνδέονται με λογαριασμό πληρωμών και υπόκεινται στην καταβολή τέλους σύμφωνα με την αρμοδιότητα που της έχει ανατεθεί από τον ν. 4465/2017. Εντός των επόμενων εβδομάδων πρόκειται να προχωρήσει στην έκδοση νέας Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής με την οποία θα καθορίσει τα στοιχεία και τις πληροφορίες που θα πρέπει να υποβάλλονται σε αυτήν για την τήρηση, ενημέρωση και δημοσίευση πίνακα σύγκρισης τελών που αναφέρονται στο άρθρο 7 του ν. 4465/2017.

2.3 Διαφωνείτε με την άποψη του Υπουργού Ανάπτυξης που διατύπωσε στη σχετική απάντησή του ότι «οποιαδήποτε θέσπιση νέων θεσμών παρακολούθησης των χρεώσεων θα ήταν ορθότερο ρυθμιστικά να γίνει όχι από το Υπουργείο Ανάπτυξης στο πλαίσιο της στενής αρμοδιότητάς του για τους καταναλωτές, αλλά από την Τράπεζα της Ελλάδας ως εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος»;

Η παρακολούθηση των χρεώσεων αποτελεί αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδας μόνο όσον αφορά τη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των ιδρυμάτων που εποπτεύει, όπως αναφέρεται και ανωτέρω στην απάντηση 2.1. Η αρμοδιότητα για το αν οι χρεώσεις είναι καταχρηστικές, αν σχετίζονται με αθέμιτη ή επιθετική εμπορική πρακτική ή και άλλες ανάλογες παραβάσεις δεν εμπίπτουν στον κατά νόμο και εκ του καταστατικού της αρμοδιότητες.

3. Προτίθεστε να λάβετε επιτέλους δραστικές πρωτοβουλίες για να μη χρηματοδοτεί η αισχροκέρδεια του τραπεζικού συστήματος τα παχυλά μπόνους των διοικήσεων των τραπεζών και τα γαλαντόμα μερίσματα στους μετόχους τους;

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, παρά την πρόοδο στην εξυγίανση των τραπεζικών ισολογισμών από τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα και τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την προστασία των δικαιωμάτων των πιστωτών, η διαφορά στο κόστος πιστωτικού κινδύνου των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με το μέσο όρο των τραπεζών στην ΕΕ εξακολουθεί να εξηγεί περίπου το ήμισυ της διαφοράς στο καθαρό επιτοκιακό περιθώριο. Σημειώνεται ότι οι ελληνικές σημαντικές τράπεζες από την έναρξη της εγχώριας κρίσης μέχρι και σήμερα δεν έχουν προβεί σε καμιά διανομή μερίσματος. Η μερισματική πολιτική των τραπεζών αξιολογείται από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (SSM), ο οποίος με δεδομένο ότι πλέον διαθέτουν τα απαιτούμενα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας, για πρώτη φορά μετά 10 χρόνια πρόκειται να λάβει την απόφαση τον Ιούνιο, εάν οι ελληνικές συστημικές τράπεζες θα διανείμουν μερίσματα στους μετόχους τους, όπως και το ύψος αυτών.

4. Προτίθεστε να λάβετε επιτέλους δραστικές πρωτοβουλίες ώστε ένα μέρος των υπερκερδών να αξιοποιηθεί για την μείωση της αναβαλλόμενης φορολογίας των τραπεζών η λειτουργία των οποίων ενισχύεται κρατικά μέσα από την αναβαλλόμενη φορολογία, τις εγγυήσεις του σχεδίου Ηρακλής και τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης.

Η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών σημαντικών ιδρυμάτων έχει βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια, χάρη στην κερδοφορία, στην εξυγίανση των ισολογισμών τους και σε άλλες ενέργειες ενίσχυσης των κεφαλαίων τους. Αυτό έχει βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό την απόσβεση των οριστικών και εκκαθαρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων (DTCs), η οποία γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27 του Νόμου 4172/2013. Με στοιχεία Δεκέμβριου 2023 οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTCs) ανέρχονταν σε 12,9 δισεκ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 44% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (από 52% το Δεκέμβριο του 2022 και 59% το 2021). Επιπλέον, αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Assets – DTAs) ύψους 2,6 δισεκ. ευρώ περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζικών ομίλων, αποτελώντας περίπου το 9% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους.

Η επίτευξη διατηρήσιμης και επαναλαμβανόμενης κερδοφορίας από τις ελληνικές τράπεζες σε συνδυασμό με την εφαρμογή συνετής μερισματικής πολιτικής θα συμβάλλει στην εσωτερική δημιουργία κεφαλαίου και την αποκλιμάκωση του ποσοστού των DTCs στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Στην κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει επίσης η έκδοση κεφαλαιακών μέσων για την κάλυψη ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL), στο βαθμό που αυτά προσμετρώνται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Σύμφωνα με τα επιχειρησιακά σχέδια των ελληνικών συστημικών τραπεζών για την περίοδο 2024-2026 η συμμετοχή των DTCs στα εποπτικά ίδια κεφάλαια αναμένεται να μειωθεί σημαντικά. Σε κάθε περίπτωση, η ετήσια απόσβεσή τους θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με το ισχύον προαναφερθέν νομικό πλαίσιο.

[υπογραφή]

Heather Denise Gibson

Διευθύντρια

Ελ. Βενιζέλου 21, 102 50 Αθήνα
Τηλ. 210-3205011

e-mail: dep.bankingsupervision@bankofgreece.gr

S.W.I.F.T.: BNGRGRAA